

ARIILE PROTEJATE DIN JUDEȚUL BRAȘOV

Marcian BLEAHU

Ocrotirea naturii este astăzi pe plan mondial o problemă căreia i se acordă o importanță deosebită. De când s-a constatat că progresul civilizației restrânge tot mai mult domeniul de existență a naturii primitive, sălbaticice, și că sunt în pericol documente esențiale pentru cunoașterea trecutului globului pe care trăim, precum și inventarul de viețuitoare pe care îl adăpostește, biodiversitatea cum se mai numește, au fost întreprinse acțiuni de protejare a acestei naturi primitive. Măsurile luate au fost mai întâi pe plan național, începutul fiind făcut în SUA în 1872. Ideea de ocrotire a unor teritorii și a unor "monumente ale naturii" a prins apoi rădăcini în mai toate țările lumii unde au fost elaborate legislații corespunzătoare. Pentru teritoriul României actuale primele încercări au fost făcute pentru Transilvania printr-o lege votată la Budapesta în 1908, însoțită de o listă a obiectelor de ocrotit între care se aflau, pentru județul Brașov, Colții Corbului din Stejeriș, izvorul intermitent de la baza Dealului Sprenghi, Peștera cu lapte din Crucurul Mare și Munțele Tâmpa. Dintre acestea doar Tâmpa mai există. După Unirea din 1918, Prof. Al. Borza de la Cluj alcătuiește, la cererea Ministerului Agriculturii și Domeniilor, o listă de obiective ce urmău să fie ocrotite prin lege, și anume 44 rezervații mai mici și 6 Parcuri Nationale, între care Munții Bucegi și Făgărașii cu teritoriile aparținând și județului Brașov. Dar de abia în 1930 este promulgată prin decret regal *Legea pentru protecția monumentelor naturii*. Pe baza ei este pus sub ocrotire, în 1935, versantul vestic al Pietrii Craiului, prima rezervație oficială din județul Brașov. În decursul anilor au fost puse apoi sub ocrotire alte 8 obiective în 1962, numărul lor ridicându-se acum la 20. La acestea sunt de adăugat alte 3, cuprinse acum în parcurile Bucegi și Piatra Craiului.

Ocrotirea naturii nu mai este astăzi privită ca o problemă de interes strict național, ci s-a constatat că natura este un bun comun al întregii omeniri și, ca atare, trebuie apărată prin reglementări internaționale. Aceasta s-a realizat o dată cu înființarea unui organism al ONU în 1972, "Programul Națiunilor Unite pentru Mediu" (PNUE), apoi "Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii" (IUCN). Cea din urmă a stabilit un sistem unitar de clasificare a tuturor obiectelor naturale ce sunt puse sub protecția legii de fiecare țară în parte și este de dorit ca acestea să urmeze normele stabilite, pentru a se putea ține un inventar riguros mondial a tot ce este încă natură primativă. Acest sistem cuprinde 6 grade de ocrotire, conform interesului științific și al naturii obiectivelor. Ele sunt următoarele: **Categorie I** protejează obiective de mare valoare, în general de suprafață redusă, aparținând statului și unde accesul vizitatorilor este interzis. În general este vorba de biocenoze rare, cuprinzând specii endemice, sau specii aflate pe liste roșii naționale sau internaționale (specii periclitante sau pe cale de dispariție) sau formațiuni fizico-geografice importante. **Categorie II** cuprinde parcurile naționale, care sunt teritorii întinse, în majoritate aparținând statului, cuprinzând elemente importante din punct de vedere fizico-geografic sau biologic, cu peisaje de valoare estetică, unde nu există locuri permanente și nici exploatari economice. Sunt destinate ocrotirii naturii și practicării unui turism

ecologic. **Categorie III** sunt rezervații destinate mai ales protejării elementelor fizico-geografice (stânci remarcabile, lacuri, peșteri, cascade etc.), care pot fi și în proprietate particulară cu condiții foarte restrictive, vizitabile de turiști sau pentru educație și instruire. Niște aici exploataările economice nu sunt admise. **Categorie IV** este destinată protecției biodiversității, deci speciilor, habitatelor și biocenozelor, în special celor care necesită pentru menținere o intervenție a omului. În general sunt aceleași norme ca și la categoria precedentă. **Categorie V** cuprinde rezervații cam de tipul Categoriei II cu unele permisivități. Astfel sunt admise și proprietăți particulare, cu restricții privind protecția naturii, locuirii permanente de mici dimensiuni, unele posibilități de exploatare a resurselor naturale (păduri, pășuni, ape) dar numai cu scopul de întreținere a locuitorilor permanenti, deci fără scopuri industriale, exploatari realizate cu mijloace tradiționale. Ele trebuie să ajibă mai ales o vocație turistică. Astfel de rezervații de întindere mai mare poartă numele de Parcuri Naturale și trebuie să se bucură de același sistem strict de supraveghere și administrare ca și cele din Categorie II. **Categorie VI** sunt teritorii largi, cu proprietăți particulare, cu așezări permanente, nu foarte mari (sate, comune, nu orașe) și cu posibilități de valorificare a resurselor naturale, dar nu la scară industrială, de către populația autohtonă și cu mijloace tradiționale și care valorifică mai ales peisajele cu valoare estetică deosebită. În unele țări poartă numele de Parcuri Regionale.

În afara acestor rezervații, care sunt desemnate de fiecare țară dar sunt omologate de IUCN în măsura în care sunt respectate condițiile de încadrare, există și rezervații desemnate de către organisme internaționale și a căror administrare este susținută finanțar parțial de acestea, dar care își rezervă dreptul de a veghea modul în care se realizează protecția. Acestea sunt (1) Rezervații ale biosferei, (2) Rezervații ale zonelor umede și (3) Monumente ale patrimoniului cultural și natural. Primele două nu intră, pentru moment, în discuție pentru județul Brașov, iar în a treia categorie am încercat să nominalizăm și orașul Brașov, fără succes deoarece Comisia UNESCO a obiectat că nu mai are clădiri vechi, ele fiind distruse de marele incendiu din 1689. Se uită însă că și construcțiile ulterioare sunt valoroase prin specificul lor medieval, la care se adaugă clădirile din centru în cel mai pur Jugendstil (în alte țări, pentru asemenea clădiri este decretată ca patrimoniu mondial fie doar și câte o stradă). Problema trebuie lăsată deschisă și trebuie luptat în continuare ca Brașovul să fie inclus în lista patrimoniului cultural.

În ceea ce privește ocrotirea naturii, prin Legea nr. 41 din 2000 sunt stabilite pentru județul Brașov 2 parcuri, unul național (cat.II) și altul ca parc natural (cat.V), doar parțial, suprafața ocrotită aflându-se și pe teritoriile județelor limitrofe, și 20 rezervații: mixte, geologice, paleontologice, botanice și zoologică, în cele două parcuri fiind incluse alte trei rezervații ce fuseseră declarate ca atare înainte de constituirea lor.

1. PARCURI NAȚIONALE ȘI NATURALE

Parcul Natural Bucegi

Bucegii reprezintă bastionul cel mai proeminent al cununiei de munți ce dă ocol Tării Bârsei. Versantul lui nordic, care domină capătul de SV al depresiunii, este impresionant prin marile înălțimi (între care cel mai înalt vârf al masivului este Vf. Omul de 2.508 m) și prin adâncile văi glaciare. El aparține de trei județe, Brașov, Prahova și Dâmbovița, care au și sarcina de a veghea la conservarea parcului. El are o suprafață de 32.664 ha, din care 7.956 revin județului Brașov.

Partea "brașoveană" este lipsită de așezări permanente și, în afara exploatarilor forestiere și pastorale, nu are alte tipuri de folosințe economice, chiar și cea turistică fiind redusă comparativ cu celelalte județe, fapt pentru care ar putea să se buceze de statutul Categoriei II (Parc national). Dar pe teritoriul celorlalte județe există numeroase construcții, exploatari miniere și o prea intensă activitate turistică necontrolată, incompatibile cu un astfel de statut, fapt pentru care i s-a acordat categoria V de protecție (Parc natural).

Partea care aparține județului Brașov este delimitată de creasta ce urcă de la Diham la Vf. Omul, apoi creasta de cumpăna de ape până în M-tele Sf. Ilie, de unde coboară la Bran. Colțul acesta de NV al masivului a fost declarat rezervație încă din anul 1962, sub numele de "Abruptul Bucșoiu-Mălăești-Gaura", care este una din cele mai spectaculoase zone din masiv datorită reliefului glaciar al celor trei văi, Mălăești, Tigănești și Gaura, cu profil în U, căldări, praguri transversale și versanți abrupti în care se distinge o stratificație clară a conglomeratelor. În Valea Gaura domină calcarele ce se prelungesc și pe creasta vestică formând un abrupt spectaculos spre pasul Bran. Aceste aspecte morfologice justifică punerea sub ocrotire a zonei.

Al doilea argument este cel paleontologic. Din Valea Gaura a fost descrisă o bogată faună de crinoide, iar din pasul Strunga și Muntele Strungulița o faună jurasică cu peste 150 specii de amoniți. Al treilea argument este cel biologic, în zona ocrotită existând o mare bogăție floristică. Din vegetația lemnosă este de subliniat existența în căldările glaciare a unor exemplare de zâmbru (*Pinus cembra*) iar din cea ierboasă, care cuprinde un număr considerabil de flori, mai ales în zona alpină, endemismele pentru Bucegi *Thesium kernerianum*, *Bromus barcensis* var. *bucegiense* și *Bupleurum ranunculoides*, multe endemisme carpatice și specii declarate monumente ale naturii.

Acste elemente justifică constituirea aici a Parcului Natural Bucegi, din păcate în mare pericol deoarece există planul de construire a unei telecabine până pe Vf. Omul, ceea ce îl va pune în pericol din cauza afluxului de turiști.

Parcul Național Piatra Craiului

Al doilea masiv muntos emblematic pentru Tara Bârsei este Piatra Craiului.

O lămă zimțată de peste 25 km lungime, orientată N-S, usor arcuită și cu o mică adăugire în capătul nordic sub forma unei creste orientate perpendicular, conferă muntelui forma unei cârje. El sclipește alb în soare fiind constituit integral din calcare și, văzut din Tara Bârsei, pare mai curând o plăsmuire a norilor decât o prezență terestră. Înălțimea maximă este de 2.244 m, atinsă în Vf. La Om, situat cam la jumătatea acestei gigantice creste care separă ceea ce turistii numesc Creasta nordică de Creasta sudică. Doar prima se află pe teritoriul județului Brașov, cealaltă pe a județului Dâmbovița.

Creasta Pietrei Craiului, o noțiune pentru turistii experimentați, este foarte îngustă (are porțiuni pe care esti obligat să le parcurgi călărindu-le) și cu denivelări ce fac parcurgerea ei și mai dificilă. Ea reprezintă intersecția a doi versanți, din care cel estic este mai domol și cu un abrupt în partea superioară de 400 m înălțime, iar cel vestic, cu abruptul superior de 1.000 m înălțime. Cel din urmă este sculptat spectaculos, cu creste secundare vertiginoase, pilieri, contraforți, pereti verticali de sute de metri, jgheaburi și padini puternic înclinate. De departe, acest perete vestic pare o dantelărie fină sculptată în piatra albă, întinsă pe un diapazon de 2.000 m înălțime. În versantul estic, la mică distanță de limita județului, se află cea mai adâncă peșteră de la noi din țară, Avenul din Grind, cu peste 500 m denivelare.

Peisajul acesta, de o mare sălbăticie, justifică în sine punerea masivului sub protecție, dar lui i se adaugă o extraordinară bogătie floristică ce face din versantul vestic al masivului o adevarată grădină botanică. Aici se găsește un mare număr de endemisme (41% din toate endemitele țării), din care două sunt specifice doar Pietrii Craiului: garofita Pietrii Craiului (*Dianthus callizonus*) și o primulă (*Primula baumgartneriana*). În plus, jumătate din speciile declarate monumente ale naturii la noi în țară se află aici, între care sunt caracteristice Floarea reginei (*Leontopodium alpinum*), săngele voinicului (*Nigritella rubra*), iedera albă (*Daphne blagayana*), tulichina (*Daphne cneorum*) și macul galben (*Corona sancti-stephani*).

La această bogătie floristică se adaugă cea faunistică, din care trebuie menționată capra neagră (*Rupicapra rupicapra*) în ciopoare numeroase.

Originalitatea peisagistică, spectaculozitatea și marea diversitate biologică a determinat, încă din 1935 (Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 645), crearea aici a "Rezervației Piatra Craiului Mare". Ulterior a fost creată "Rezervația Cheile Zărneștilor", iar în 2001 a fost decretat "Parcul Național Piatra Craiului" de 14.795 ha din care 7.820 ha se află pe teritoriul județului Brașov. El are un centru de informare ecologică și se bucură de o finanțare externă.

2. REZERVĂȚII MIXTE

Muntele Tâmpa

Tâmpa este fundalul emblematic al orașului Brașov, pe care îl domină cu trupul său greoi cu două cocoașe culminând la 956 m altitudine. Față de oraș se înalță astfel cu 300 m, iar de pe vârf vederea este largă, cuprinzând mai ales centrul și orașul vechi.

Muntele este format integral din calcare jurasice din care au fost identificate câteva specii fosile ce atestă această vîrstă. El este acoperit integral pe versantul dinspre oraș de o pădure mixtă, cu dominarea foioaselor montane, dar pe versantul opus, puternic însorit, apar și goluri cu vegetație stepică.

Din bogăția floristică sunt de menționat două specii endemice pentru România ce au fost descrise pentru prima dată de aici: crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica*) și obsiga (*Bromus barcensis*). Numai de pe Tâmpa este cunoscută la noi în țară specia *Coronilla coronata*, iar în vegetația de stepă este de semnalat o plantă foarte rară la noi, iacintul sălbatec (*Hyacinthella leucophaea*).

Fiind prea aproape de oraș, nu ne putem aștepta la o faună de mamifere bogată. Ursul, menționat uneori, nu mai trăiește pe aici, doar veveritele (*Sciurus vulgaris*) mai animă pădurea, evident și cu diversi șerpi, sopărle și insecte, dintre care 19 specii de fluturi sunt rarități pentru România. Între numeroasele specii de păsări sunt corbul (*Corvus corax*) și șorecarul comun (*Buteo buteo*).

Cândva, pe vârful sudic al Tâmpei se putea vedea, până pe la jumătatea secolului al XX-lea, soclul unei mari statui a lui Arpad, aruncată în aer înainte de primul război mondial de un student patriot român, iar dedesubt exista un mic restaurant, săpat în stâncă și cu o terasă în surplombă de un mare pitoresc, dispărut astăzi. Există în schimb sub vârful nordic un luxos restaurant la care duce un teleferic ce urcă de la poalele muntelui, din Brașov. Muntele Tâmpa are o suprafață de 1.203 ha, din care 188 ha sunt protejate, situate mai ales pe versantul estic unde se întâlnește vegetația stepică.

3. REZERVATII GEOLOGICE

Județul Brașov are un substrat geologic foarte variat datorită poziției sale la îmbinarea celor două unități majore, Carpații Orientali și Carpații Meridionali, și a unor formațiuni geologice variate. Dintre acestea cea care prezintă un interes deosebit este cea vulcanică, aici terminându-se marele lanț vulcanic (cel mai mare al Europei) ce își are celălalt capăt tocmai în Ungaria, lângă Budapesta, de unde dublează marele arc carpatic prin Slovacia, Ucraina și Carpații Orientali românești. Ultimele apariții sunt pe teritoriul județului Brașov, în Mări Perșani, unde fac obiectul a trei rezervații.

Coloanele de bazalt de la Racoș

Linia ferată Brașov – Sighișoara are, la traversarea Mării Perșani, o haltă, Racoș, de la care, la câteva sute de metri aval față de râul Olt, ce curge alături, se găsește o mare carieră de bazalte, situată la 20 m înălțime față de Olt. Ea are două sectoare de exploatare afundate în munte, între care se găsește o porțiune mai proemină ce nu este exploatată. În ea se observă coloane de bazalt până la 15 m înălțime, perfect verticale, extrem de impresionante. Coloanele au circa 50 cm diametru și sunt de forme geometrice regulate, pentagonale sau hexagonale. Roca este neagră, compactă, uneori cu vacuole umplute cu cuart, foarte dură, fapt pentru care este exploarată în vederea fasonării pavajelor.

Bazaltele din acest capăt sudic al lanțului eruptiv Harghita sunt rezultatul unor erupții liniștite ce au depus pături de lave bazaltice care, în timpul răciri, au fost fisurate vertical generând forme columnare. Un nivel de nisipuri și pietrișuri în bază și altul mai sus atestă că procesul eruptiv a fost în etape și că în momentul de linie vulcanică locul era acoperit de apele unui lac în care trăiau și diverse moluște care atestă vîrstă cuaternară a formațiunii.

Partea pusă sub ocrotire are o suprafață de 1,1 ha, mult prea puțin deoarece o dată cu înaintarea frontului exploatarii ea va rămâne ca un pinten ciudat în ansamblul carierei.

Ceea ce este mai puțin cunoscut este partea superioară a muntelui unde o carieră de zgură a deschis o structură cu totul originală. Este vorba de un strat foarte gros de cinerite de culoare negricioasă, violacee până la roșu, cu porțiuni de lave poroase și chiar cu bombe vulcanice ce atestă un centru de erupție. Exploatarea a format o excavație de câteva sute de metri diametru și cu o adâncime de peste 50 m, în care poți să te întrebi dacă ești în craterul vulcanului. Ce surprinde este poziția păturilor de scorii care înclină cu circa 30°. Locul este extrem de spectaculos și este păcat că el nu face obiectul protecției.

Bazaltele de la Piatra Cioplită

Versantul vestic al Mării Perșani este drenat de mai multe râuri ce se varsă în Olt, printre care și pârâul Comana, orientat E-V. Este o vale interesantă geologic deoarece străbate mai multe formațiuni de vîrste diferite și în același timp pitorească prin micile masive de calcare pe care le străbate în chei. La 2,5 km de la intrarea pe vale în comuna Comana de Sus, imediat amonte de o astfel de strămtare, pe malul sudic se observă deschideri mari ale unei cariere de bazalte. Acestea sunt cele mai sudice apariții ale bazaltelor lanțului eruptiv. Ele reprezintă un centru de erupție, fiind umplutura unui coș vulcanic.

Coloanele sunt mai scurte decât cele de la Racoș, dar tot atât de bine configurate, ceea ce a dus la punerea lor sub ocrotirea legii. Suprafața este minimă, de 0,1 ha, dar suficientă pentru ocrotirea aflorimentului interesant.

Stâncă de bazalte de la Rupea

Orașul Rupea este situat la vest de precedentele apariții de bazalte, fiind cele mai vestice ale lanțului eruptiv. Bazaltele de aici apar ca o insulă în mijlocul depozitelor terțiare ale Transilvaniei, în versantul nordic al dealului Cohălmel. Bazaltele de aici sunt compacte, fără alveole, și nu prezintă produse piroclastice, din care cauză se presupune că este vorba de umplutura unui coș de erupție, de un neck, care este singurul neck bazaltic din Bazinul Transilvaniei.

Pe malul celălalt al Târnavei se ridică, la capătul vestic al orașului Rupea, o altă stâncă de bazalte pe care este construită Cetatea Cohalmului. Aici bazaltele sunt compacte, nu sunt columnare și de fapt nu sunt bine vizibile decât pe porțiunile unde apar de sub fundațiile cetății. Dar stâncă proeminată

în mijlocul depozitelor terțiare arată că este vorba de un mic masiv bazaltic pe care eroziunea diferențială l-a reliefat, ca de altfel și masivul de pe celălalt mal al Târnavei.

Pentru încheierea periplului printre bazalte, de amintit încă o mică rezervație naturală ocrotită, **Microcanionul în bazalte de la Hoghiz**.

Alte rezervații geologice sunt **Cheile Dopca** care sunt situate în partea centrală a M-tilor Perșani, imediat la N de șoseaua Brașov – Sighișoara, la 10 km de Rupea. Ele sunt săpate în gresiile dure cretacic superioare, având o înclinare relativ mare a versanților puternic împăduriți. Vegetația foarte bogată este, în afara celui morfologic, un alt doilea motiv de ocrotire.

În sfârșit, o altă rezervație geologică, dar nu de natură petrografică, o reprezintă **Vulcanii noroioși de la Băile Homorod**, fenomen similar celui de la Pâclele Buzău, dar de o mult mai mică amploare. Ei se datorează unui zăcământ de petrol din adâncime în curs de degazeificare.

4. REZERVAȚII PALEONTOLOGICE

Pe teritoriul județului Brașov există zăcăminte fosilifere de vârste diferite, unele de mare importanță pentru cunoașterea evoluției geologice a teritoriului. Dintre acestea nu sunt puse sub ocrotirea legii decât trei, altele sunt ignore (de ex. Punctul fosilifer Carhaga), iar altele sunt dispărute prin exploatarea calcarelor (de ex. fauna triasică de tip St. Cassian din Dealul Melcilor, sau cea cuaternară veche din Dealul Sprenghi pe baza căreia se făcuse un subetaj geologic numit Brassovian).

Punctul fosilifer Vama Strunga

Situat pe creasta vestică a potcoavei ce formează M-ții Bucegi, la limita județului, într-o să adâncă prin care trecea vechea graniță a României cu Austro-Ungaria (de unde și numele de Vamă), el poate fi atins fie dinspre Moeciu (6 ore de mers), fie din Valea Ialomiței de la cabana Padina în 2 ore. Punctul se găsește la altitudinea de 1.950 m, puțin la sud de pasul propriu-zis, pe versantul vestic, sub creastă.

Punctul fosilifer Strunga este cunoscut de la jumătatea secolului al XIX-lea și a făcut obiectul a numeroase studii datorită unor mari paleontologi (K. Redlich, V. Popovici-Hațeg, I. Simionescu, E. Jekelius și D. Patrulius), fiind cuprins și discutat în nenumărate tratate și lucrări de specialitate din întreaga lume ca un loc clasic de valoare mondială. Această faimă se datorează unei structuri geologice speciale care a nedumerit pe geologi de-a lungul anilor și care a fost lămurită de D. Patrulius.

În esență este vorba de depozite jurasice medii (Dogger) formate din gresii, marne, dar mai ales calcare de diferite tipuri, stratificate și cu conținuturi variate faunistice. Au fost distinse 8 strate dintre care semnificative sunt două bancuri cochilifere, unul în bază și altul spre partea superioară. Cel din bază cuprinde o bogată faună de corali, brahiopode și lamellibranchiate care reprezintă etajul Bajocian. Bancul superior, care are 1 m grosime, este un calcar brun-

gălbui ce cuprinde o bogată faună de amoniți și este acoperit de o crustă limonitică roșie, ticsită de amoniți. Asupra acestui banc s-au dus numeroase discuții privitoare la vîrstă lui, dar astăzi s-a lămurit că este vorba de un *hard ground*, adică de un fost fund oceanic unde nu s-au mai depus sedimente și viețuitoarele care au trăit un lung interval de timp și au murit s-au acumulat unele peste altele, suprafața bancului fiind apoi cimentată cu limonit. Au fost descrise de aici cel puțin 150 specii de amoniți, printre care numeroase forme noi pentru știință și chiar un gen nou, *Strungia*. Bancul de condensare faunistică cuprinde amoniți care au trăit în Bathonianul inferior, cel mediu și începutul celui superior, deci un lung interval de timp.

Fauna de la Strunga este extrem de prețioasă deoarece ea dezvăluie procese geologice interesante ce au avut loc în timpul Jurasicului în această parte a Carpaților. Este motivul pentru care a fost pusă sub coroarea legii, în 1980, o suprafață de 10 ha care este inclusă acum în Parcul Natural Bucegi.

Punctul fosilifer Purcăreni

Punctul fosilifer se găsește în M-ții Teliului care închid spre SE depresiunea Brașov, pe teritoriul localității cu același nume. Geologic zona aparține flișului cretacic al Carpaților Orientali, mai precis formațiunii denumite "Strate de Sinaia" de vîrstă cretacic inferioară și care este constituită dintr-o alternanță de marne cenușii, brecii și calcare fine stratificate. În locul numit "Uluci" în mijlocul acestei formațiuni apar calcar albe masive ce au format obiectul exploatarii într-o carieră, acum părăsită. Ele conțin crustacei, corali și forme mari ale unei specii de lamellibranchiat, *Dicerus*, care, toate, indică vîrstă jurasică și un mediu recifal în care au putut trăi crustacei. La o observație atentă se constată că, de fapt, este un bloc mare de calcar, exploatat parțial, dar că în jurul lui se găsesc blocuri mai mici, prinse într-un liant marnos și care formează un nivel superior al stratelor de Sinaia. Considerat la început ca un recif în acestea, faptul este infirmat de vîrstă diferită, calcarul fiind jurasic, iar stratele înconjurătoare cretacice. De aceea trebuie presupus că el provine dintr-o faleză calcaroasă jurasică ce mărginea marea în care se depunea flișul cretacic, că s-a desprins și a căzut în mare, fiind în sedimentat apoi. Un atare bloc străin de mediul în care se găsește acum poartă în geologie numele de *olistolit* și este interesant prin procesul pe care îl relevă. Deoarece lipsa de calcar în zonă îl punea în pericolul de a dispărea total, el a fost pus sub ocrotire în anul 1970, cariera fiind închisă.

Punctul fosilifer Ormeniș

Satul Ormeniș este situat pe malul stâng al Oltului, pe versantul de est al M-ților Persani centrali, din care coboară un pârâu numit chiar Pârâul Satului sau Valea Ormeniș. După circa 750 m de urcat pe el, în dreptul ultimei mori, în malul drept al văii este o deschidere lipsită de pădure, de câțiva zeci de metri lungime și 3 m înălțime, în care se văd strate bine delimitate ce înclină spre vest. Sunt marne nisipoase, cenușii-negocioase cu alterație albicioasă, foarte friabile, ce fac precară starea de conservare a fosilelor.

Punctul fosilifer a fost descoperit de Fr. Herbich, în 1878, care a descris o bogată faună de moluște cretacic superioară, inocerami, ce a făcut locul celebru în lume. Ea a fost reluată într-o importantă monografie de I. Simionescu, apărută în 1899, în care sunt descrise 5 specii noi de inocerami și o specie nouă de amonit. Ea a făcut obiectul studiilor lui V. C. Papiu și ale lui S. Pauliu (ultimul din 1968) care fac inventarul următor: 28 specii de inocerami, 16 specii de amoniți, 4 specii din genul *Tellina* și un echinoderm. Vîrstă este Cretacic superior, dar au existat numeroase discuții asupra subetajului căruia aparțin, după ultimele date fiind Turonian superior și Coniacian inferior. Interesant este faptul că unele forme descrise de aici sunt cunoscute numai din provincia indopacifică.

Dat fiind interesul științific deosebit al faunei de la Ormeniș, a fost pusă sub ocrotire, în 1955, o suprafață de 1,6 ha.

5. REZERVATII SPEOLOGICE

În raport cu alte unități geografice ale teritoriului țării, județul Brașov este sărac în peșteri. Ele sunt puține, nu foarte dezvoltate și fără a prezenta formațiuni deosebite.

Peștera din Valea Cetății – Râșnov

Valea Cetății este o vale ce coboară din versantul vestic al Postăvarului, mai precis din Poiana Mare și ieșe în depresiune pe lângă Cetatea Râșnov, fiind utilizată în porțiunea inferioară și de soseaua asfaltată ce coboară de la Poiana la Râșnov. Amonte de Hotel Cetate vine un pârâias dinspre stânga geografică, denumită Valea Fundata. La câteva sute de metri de intrarea pe vale se deschide, la stânga (cum urcăm), gura foarte rotundă a peșterii, la circa 10 m înălțime față de valea pe care am venit. De la intrare, pe un culoar strâmt și jos, cu un profil de tunel de 60 m lungime, se ajunge într-o sală destul de mare, de 80/60 m și înăltă de 20 m, care este deosebit de interesantă. Ea este plină cu mari blocuri de prăbușire din tavanul bogat în stalactite, iar pe podeaua actuală se observă și unele stalagmite. De asemenea există mult material de umplutură (pietriș, nisip, pământ), amestecat cu blocurile. În capătul opus culoarului pe care am venit, din sală pleacă o galerie ascendentă îngustă de 270 m, greu accesibilă și neinteresantă, care face legătura cu exteriorul amonte prin două guri, prin care pătrunde un pârâias. Aceste străbate întreaga peșteră și ieșe pe gura prin care am pătruns. De remarcat în Sala Mare urmele unui planșeu calcitic de 10-40 cm grosime aninat de pereții ei.

Descoperirea peșterii s-a datorat unui eveniment foarte rar, și anume "explozia" umpluturii peșterii prin gura pe care am intrat, care fusese complet obturată, nelăsând să se bănuiască o gură de peșteră. Evenimentul a avut loc în toamna anului 1949 în urma unui sezon foarte ploios. În decursul timpului pârâul din amonte, care pătrunde în peșteră, a adus atâtă material aluvionar încât a înfundat ieșirea aval, materialul adunându-se apoi și în Sala Mare. Aici pe el s-a format crusta calcitică cu stalagmite, semn al vechimii procesului.

Apoi, prin pătrunderea unei cantități foarte mari de apă în 1948, umplutura canalului aval a cedat și a fost expulzată brusc, ca o adeverată explozie, lăsând drum liber de ieșire apei, și de intrare în peșteră a oamenilor.

Prin procesul atât de original evolutiv, Peștera din Valea Cetății este un unicat, ceea ce a determinat punerea ei sub ocrotire în anul 1970 cu un perimetru de protecție de 1 ha.

Peștera liliecilor de la Moeciu

Cavitatea se află în perimetrul satului Peștera ce depinde de comuna Moeciu în Valea cu Cale. Este o peșteră naturală săpată într-o din aparițiile de calcare ale culoarului Bran. Este situată la altitudinea de 950 m și are o galerie unică de 162 m, fără nimic particular decât, poate, numărul mare de lilieci ce trăiesc aici și care au conferit numele peșterii. Ceea ce i-a adus faimă sunt însă săpăturile efectuate, în anii 1957-1958, de echipe de arheologi care au identificat două strate de locuire. Pește patul stâncos se află un prim strat de umplutură cu unelte de silex și quartit aparținând musterianului (paleoliticul mediu), prezentând și resturi de faună caracteristică: ursul de peșteră (*Ursus spelaeus*), hiena de peșteră (*Hyaena spelaea*) și capra de munte (*Capra ibex*). Deasupra este un al doilea strat cu pietre colțuroase mari și material de umplutură și care, la partea superioară, conține unelte de silex ce indică paleoliticul superior (Gravettianul). Si acesta conține resturi de animale, cum ar fi de pildă *Hyaena spelaea*. În sfârșit, deasupra, în materialul de sit există dovezi de locuire din neolic, din prima epocă a fierului, din secolele III-IV, secolele XV-XVI și al XVII-lea, fără să se poată delimita stratele corespunzătoare. Peștera a fost pusă sub ocrotire în 1970 și are un perimetru de protecție de 1 ha.

În afara peșterilor menționate mai este pusă sub protecție Peștera Bârlogul ursului, de pe teritoriul comunei Apața, dar mai sunt câteva peșteri din Mării Perșani care ar merita o protecție, cum ar fi Peștera cu scoici, din bazinul Văii Hămăradia, de 800 m dezvoltare, sau din culoarul Bran, Peștera Mică din Satul Peștera, din care se menționează găsirea unui femur de *Homo sapiens*.

6. REZERVATII BOTANICE ȘI FORESTIERE

Tara Bârsei este un fund de lac secat în timpul Cuaternarului, ceea ce și explică existența unei câmpii atât de netede în mijlocul munților. Dar tinerețea câmpului nu a permis apelor să se adâncească prea mult, fapt pentru care nivelul freatic este foarte ridicat. Aceasta explică băltile frecvente din zona Bod – Prejmer, dar și existența unor mlaștini în zona de la NE și E de Brașov care, toate, au o floră foarte interesantă, ceea ce a determinat declararea a două din ele ca rezervații.

Pădurea și mlaștinile de la Prejmer

Rezervația de 252 ha este situată la 20 km NE de orașul Brașov, la altitudinea de 500 m, în raza comunelor Hărman și Prejmer. Mlaștinile sunt

străjuite de o pădure de stejar (*Quercus robur*) la care se adaugă carpen și frasin. Ea adăpostește unele specii rare de flori precum laleaua pestriță (*Fritillaria meleagris*), coacăzul negru (*Ribes nigrum*), cureaușul de munte (*Ligularia sibirica*), bulbucii de munte (*Trollius europaeus*). În mlaștina de la sud de șosea apare o floră palustră caracteristică, cu stânjenelul siberian (*Iris sibirica*), cruciulita (*Senecio doria*), volvăticul (*Swertia perennis*), jîmla (*Armeria alpina*, *ssp. barcensis*) și planta carnivoră roua cerului (*Drosera anglica*), unele din ele fiind declarate monumente ale naturii.

Fauna prezintă și ea aspecte interesante. În izvoarele care alimentează mlaștina a fost descoperită o nouă specie de vierme trematod, *Polycladodes voinovii*, apoi apar șopărle, șerpi, între care *Vipera berus*, iar dintre numeroasele păsări care trăiesc aici sunt de menționat cele ocrotite, vânturelul (*Falco tinculus*), șorecarul (*Buteo buteo*), șorecarul de iarnă (*Buteo lagopus*), corbul (*Corvus corax*), striga (*Strix uralensis*), huhurezul (*Asio otus*).

Mlaștina Hărman

Această mlaștină, una din cele mai interesante din complexul situat în Tara Bârsei, este situată la 18 km de Brașov, în apropierea comunei Hărman. Ea are o suprafață de 200 ha din care 8 sunt protejate. Ea este alimentată de numeroase izvoare reci ce formează pâraiașe de apă limpide ce taie toată grosimea turbei până la stratul bazal de pietriș. În mlaștină cresc o sumă de plante care sunt reliete glaciare, conservate aici datorită condițiilor speciale climatice. Dintre raritățile floristice sunt de menționat jîmla (*Armeria alpina* *ssp. barcensis*) și bumbrezul (*Schoenus nigricans*), dar și alte numeroase specii precum daria (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), rogozul mare (*Claudium mariscus*), iar în pajistile de pe margini ochii broaștei (*Primula farinosa*). Interesante sunt plantele carnivore roua cerului (*Drosera rotundifolia*), foaia grasă (*Pinguicula vulgaris*) și otrătelul bălților (*Utricularia vulgaris*). Evident, inventarul vegetației este mult mai mare și justifică din plin punerea mlaștinii sub ocrotire.

Poiana cu narcise de la Poiana Vadului

La 52 km de Brașov, pe șoseaua Brașov – Sibiu, se găsește comuna Șercaia, din care un drum spre sud trece prin satul Vad. La vest de el se întinde un tăpsan ce înclină ușor spre nord. Este suprafața unui piemont tăiat de câteva pâraie și acoperit de pâlcuri rare de stejar pedunculat (*Quercus robur*), resturi ale unei păduri ce a fost intens exploataată. Acești stejari fac obiectul secundar al rezervației, scopul principal fiind pajisia cu o abundență extraordinară de narcise (*Narcissus stellaris*). Ele sunt asociate cu țepoșica (*Nardus stricta*) și iarba vânătă (*Molinia caeruleum*). Prezența unei mari pajisi cu narcise a dus departe faima locului, din păcate în dezavantajul lui, deoarece în luna mai este o invazie de turiști, dar mai ales de țigănci care smulg florile pentru a le vinde. Rezervația s-a bucurat de o sponsorizare internațională în cadrul programului "Life".

Dealul cetății (Lempeș)

Situat la 8 km de Brașov, în apropierea comunei Hărman, se ridică un deal al cărui vârf de 704 m altitudine este încoronat de ruinele unei cetăți, așezată strategic deoarece domină ambele ramuri ale Tării Bârsei. Cei doi versanți ai dealului prezintă o diferență în ce privește învelișul vegetal. Versantul nordic este acoperit de pădure (stejar pedunculat, carpen, tei pucios) cu un strat ierbos bogat din care cităm: păiuțul mare (*Festuca gigantea*), obsiga (*Bromus ramosus*), brei (*Mercurialis perennis*), mărgica (*Melica pictae*), pecetea lui Solomon (*Polygonatum latifolium*), vinarița (*Asperula odorat*), rodul pământului (*Asarum europaeum*). Versantul sudic prezintă o pădure degradată, cu elemente termofile. Vegetația ierboasă accentuează caracterul xerofitic care se explică prin insolația puternică a versantului și uscăciunea lui. Între speciile xerofitice pot fi citate colilia (*Stipa capillata*), firuța de piatră (*Poa badensis*), rogozul pitic (*Carex humilis*), jaleșul (*Salvia nutans*), liniarita (*Linaria dalmatica*), stânjenei (*Iris hungarica* și *Iris caespitosa*), sănziene gălbui (*Galium flavescens*). Este o asociație relictară formată în perioada caldă din post-glaciul, ceea ce îi conferă o valoare deosebită ce justifică crearea aici a rezervației.

Pădurea Bogății

Pe șoseaua națională care duce de la Brașov la Sighișoara se află localitatea Bogata Olteană (de unde numele), dar chiar pe creasta M-ților Perșani se întinde, la sud de șosea, o pădure foarte deasă cu arbori bătrâni. În limba germană este denumită *Geisterwald* (Pădurea spiritelor) din cauza sălbăticiei ei, ce s-a pierdut în decursul timpului. Este o pădure de făgete în amestec cu gorunete și cărpinete, care are un bogat parter ierbaceu. În făgete se găsesc *Festuca drymeia*, *Carex pilosa*, *Dentaria glandulosa*, *Dentaria bulbifera*, *Sympytum cordatum*, *Lathirus levigatus*. În gorunete și stejărete mai apar și alte plante ierbacee precum *Luzula luzuloides*, *Iris caespitosa*, *Vaccinium myrtillus*. Pe stâncile calcaroase ce ies din mijlocul gresiilor apar alte numeroase specii clacifice cum ar fi *Polygonatum odoratum*, *Cystus leucotrichus*, *Silene dubia*, *Hepatica transsilvatica*. De adăugat că la marginea de NV a pădurii au fost descrise două specii endemice de mur, *Rubus persani-montis* și *Rubus semispinosa*.

Pădurea Bogata adăpostește și o faună relativ bogată cu specii cinegetice, fapt pentru care este considerată și o rezervație de vânătoare.

La rezervațiile descrise putem adăuga **Pădurea de la Stejerișul Mare** de deasupra Brașovului, care este situată pe creasta ce separă depresiunea în care se află orașul de câmpia Tării Bârsei, dar căreia i-a fost luat caracterul sălbatic prin trasarea prin mijlocul ei a șoselei ce urcă acum la Poiana Brașov. De asemenea, singura rezervație zoologică, **Cotul Turzunului de pe Olt**, pentru fauna sa piscicolă și unul din puținele locuri din țară unde s-au semnalat până recent vidre.

În ansamblu se poate spune că județul Brașov este situat între primele 15 din țară ca număr de rezervații, ceea ce nu este mult în raport cu potențialul

natural pe care-l prezintă. Dar nu numărul contează ci valoarea lor și, mai ales, gradul de protecție acordat. Trebuie recunoscut că protecția este aproape nulă și că, în afară de Piatra Craiului, unde, cu sponsorizare din exterior, s-a putut construi o structură ce seamănă oarecum cu cele din străinătate pentru scopuri similare, nu se face mai nimic. Paza la Poiana de narcise este aproape inexistentă, la Vama Strunga se jefuiește în voie zăcământul fosilifer și este culeasă pentru vânzare și flora din mlaștinile accesibile. De fapt, ce trebuie făcut este în primul rând educația, începând cu copiii de la vîrste fragede, iar maturii prinși în delict de deteriorare a naturii penalizați corespunzător.

Bibliografie

- M. Bleahu, V. Brădescu, Fl. Marinescu, *Rezervații naturale geologice din România*, Editura tehnică, 1974
I. Fodor, *Comori ale naturii din România*, Editura Științifică, 1972
I. Morariu, P. Uliaru, V. Ciocchia, *Ce ocrotim din natura județului Brașov*, Consiliul Județean Brașov, 1971
Gh. Mohan, A. Ardelean, M. Georgescu, *Rezervații și monumente ale naturii din România*, Editura Scaiul, 1993
E. Pop, N. Sălăgeanu, *Monumente ale naturii din România*, Editura Meridiane, 1965